

J a v a s l a t

a biológiai kutatások új szervezeti formában való irányítására.

Népgazdaságunk további fejlődése szempontjából feltétlenül szükséges, hogy az Agrártudományok Osztálya a biológiai tudomány részéről a lehető legnagyobb támogatást kapja. Másrészt elengedhetetlenül fontos, hogy a kísérleti biológia kifejlesztéséről gondoskodjunk. E követelményeknek a Biológiai Osztály jelenlegi helyzetében és szervezeti felépítésében nem tud eleget tenni, ezért arra van szükség, hogy egyrészt az Agrártudományok Osztályát biológusokkal megerősítsük, másrészt az Orvostudományok Osztálya helyett új osztályt, a Biológiai és Orvostudományok Osztályát szervezzük meg, egy osztályban egyesítve azokat a biológus és orvos akadémikusokat, akik a kísérletes biológia kifejlesztését meg tudják oldani.

A Biológiai kutatások új szervezeti formában való irányítására /Biológiai és Orvostudományok Osztálya, Agrártudományok Osztálya/ vonatkozó javaslat a következő:

- 1./ A volt Biológiai Osztály akadémikusai közül a Biológiai és Orvostudományok Osztályához a következő tagok kerüljenek:

Ábrahám Ambrus
Gimesi Nándor
Maucha Rezső
Rapaics Rajmund levelező tagok.

Az Agrártudományok Osztályához / a IV. Osztályhoz/ a következő akadémikusok kerüljenek a volt Biológiai Osztálytól:

Jávorka Sándor
Soó Rezső akadémikusok,
Dudich Endre
Zólyomi Bálint levelező tagok.

- 2./ A két új osztály június 30.-ig válassza meg vezetőségét.
3./ A volt Biológiai Osztályhoz tartozó két akadémiai intézet közül

a Biológiai és Orvostudományok Osztályához kerüljön:
a Tihanyi Biológiai Kutatóintézet /Talajbiológiai Osztály nélkül/

az Agrártudományok Osztályához kerüljön:

a Vácorátóti Botanikai Kutató Intézet és
a Tihanyi Biológiai Kutatóintézet Talajbiológiai Osztálya.

/A Talajbiológiai Osztályt minél előbb önálló intézetté kell kifejlesztetni/.

A Tihanyi Biológiai Kutatóintézet profiljára és a személyi problémák megoldására vonatkozóan Szörényi Imre, Straub F. Brunó akadémikus és Maucha Rezső levelező tagból álló bizottság Dudich Endre levelező tag vezetésével június 30.-ig tegyen javaslatot a Biológiai és Orvostudományok Osztálya vezetőségének. /A javaslat megtételeinél vegyék figyelembe azt, hogy a hidrobiológia feltétlenül maradjon meg az Intézet profiljában, sőt vízi mikrobiológia vonalon meg kell erősíteni/.

Az Agrártudományok Osztálya vizsgálja meg a Vácrátóti Botanikai Kutató Intézetben és a Soproni Talajbiológiai Osztályon, folyó kutatásokat, tekintettel az experimentális jellegű kutatások kifejlesztésére és készítsen javaslatot a szakmai megerősítésre július 30.-ig.

- 4./ Az Akadémia Elnökségének, valamint a két új osztály vezetőségének fontos feladata kell, hogy legyen a biológiai jellegű akadémiai intézetek megfelelő hálózatának kiépítése. /Figyelembe kell venni a volt Biológiai Osztály által elkészített, a Központi Biológiai Kutató Telep és Botanikus Kertre vonatkozó javaslatot/.
- 5./ Az idegennyelvű kiadványokat illetően az Acta Biologica ivkerete 3 részre oszlik és ezen keret terhére adja ki a Biológiai és Orvostudományok Osztálya az Acta Biologicat, az Agrártudományok Osztálya pedig a botanika és zoológia részére két új Actát indít. *Veterinaria*
- 6./ Az egyéb kérdések megoldását a két osztály vezetősége közösen végezze el. /Pl. egyetemi intézetek, antropológiai kutatás, bizottságok, egyesületek, osztályok közötti együttműködés kérdése/.

9/12

Zólyomi Bálint:

Magasról az osztály munkájáról.

Tisztelt Meggyűlés!

A biológia mind kulturális forradalmunkban, mind népgazdaságunk szocialista átalakításában kulcstudomány. Így mindent meg kell tenni, hogy fejlődéséhez az optimális feltételeket biztosítsuk. A fejlődésnek oly irányban kell haladnia, hogy egyrészt elmélyüljenek az elméleti alapok, másrészt pedig kiépüljön a gyakorlattal való szoros kapcsolat. A kettőnek szoros egységben való fejlődése döntő jelentőségű, mert így leküzdhető egyik oldalról az álméletek, a másik oldalról pedig a szűk praktícizmus fellépésének a veszélye. Az irányító fáklya az élenjáró elmélet, a marxizmus-leninizmus állandóan fejlődő és gazdagodó elmélete.

Szocialista népgazdaságunk, különösen pedig a természettudományunk számára, egyre újabb és újabb kérdéseket vetnek fel törvények, a biológia haladó elméleteinek mély ismeretében lehetséges.

I.V. Sztálin legutóbbi zseniális művében - "A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban" - a következőket fejti ki: "A marxizmus a tudomány törvényeit - akár a természettudomány, akár a politikai gazdaságtan törvényeiről van szó az ember akaratától függetlenül végbeeső folyamatok visszatükrözéseként fogja fel. Az emberek ezeket a törvényeket felfedezhetik, megismerhetik, tanulmányozhatják, cselekedeteikben felhasználhatják, de megváltoztatni vagy hatályon kívül helyezni nem képesek". Alább pedig "Az emberek ... miután megismerték a természeti törvényeket, számbavéve őket, támaszkodva rájuk, hozzáértően alkalmazva és felhasználva őket, korlátozhatják hatókörüket, a természet romboló erőinek más irányt szabhatnak, a természet romboló erőt a társadalom javára fordíthatják".

Az a romboló erőinek megfékezéséről szólva: "az egész eljárást a természet törvényeinek pontos számbavételével valósítják meg, mert a természeti törvények bármilyen megsértése -

nég legeszekélyebb megsértésük is - csak sürszvarra, az eljárás kudarcára vezetne."

Népgazdaságunk soron levő sürgős feladatainak sikeres megoldásához, szükség van tehát a biológia törvényeinek, törvényszerűségeinek még fokozottabb ütemű feltárására, kimunkálására.

Ezért igen nagy felelősség hárul a biológiai kutatásban dolgozókra, és elsősorban azokra, akik ezt a kutatást irányítják és szervezik, ill. irányítani és szervezni fogják. A biológiai kutatások mai állása mellett szükségesnek tartottuk, hogy a mindezzel kapcsolatos problémákkal nagygyűlésünk részletesebben foglalkozzon. A nagygyűlés főelőadásához, Fogarasi Béla akadémikus előadásához kapcsolódva, hozzászólásokban Szörényi Imre és Törő Imre akadémikusok is foglalkoztak már a biológia kérdéseivel.

A Magyar Tudományos Akadémia újjászervezése, illetve 5 éves tudományos kutatási tervünk beindítása, de főként az önálló biológiai osztály megalakulása óta a magyar biológiai kutatásokban témánként elért jelentősebb eredmények kiértékelő áttekintését, az időszerű kérdések részletes elemzését, a feladatok felvázolását osztályunk elnöke Soó Rezső akadémikus végzi. Ugyanakkor az én feladatom főként az osztály és egyes szerveinek munkájáról a kritika-önkritika tükrében beszámolót adni, mégpedig főként az irányítást szolgáló szervezés vonalán. Így tehát teljes képet a két előadás együttesen ad.

A Magyar Tudományos Akadémia újjászervezése után a biológiai kutatások először a közös Biológiai és Agrártudomány Osztály keretébe tartoztak. Az 1951 évi nagygyűlés mondotta ki a Biológiai Osztály önálló osztállyá alakulását és ez szervezetiileg 1952 január 1-én következett be.

A Biológiai Osztályhoz 9, majd Gelei József akadémikus 1952 május 21-én történt elhunytával 8 akadémikus, illetve akadémiai levelezőtag tartozott. A szakmai megoszlás a következő: 1 florisztikai növényföldrajz, 1 növényrendszertan-geobotanika, 1 növényökológia-paleobotanika, 1 növénysejttan-sejtélettan, 1 állatbelső-és szövettan, 1 állatföldrajz-állatrendszertan, 1 limnológia-hidrobiológia, 1 biológia történet. 1951-ben Jávorka Sándor akadémikus, 1952-ben pedig Abrahám Ábrám levelező tag részesült Kossuth-díjban. A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a múlt év végén Zólyomi Bálint lev. tagot a Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozatával, ez év elején pedig Jávorka Sándor akadémikust a Magyar Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatával tüntette ki.

Az Osztályvezetőség munkája.

A különválás után először a kezdeti nehézségeket kellett leküzdeni, az év második negyedétől azonban fokozatosan fejlődés állt be és az Osztályvezetőség mind határozottabban vette kezébe a biológiai kutatómunka irányítását.

Elsősorban azért volt nehéz a helyzet, mert a felszabadulás előtt - különösen a tudományegyetemek vonalán - a kísérleti biológiai és fejlődéstani kutatási irányokat tudatosan nyerték el. Ilyen irányú iskolák nem alakulhattak ki, csak az orvosi- és állatorvosi vonalon.

A felszabadulás előtt nálunk csak egy nagyobb iskola, a növény- földrajzi iskola /Soó, Debrecen/ tudott kialakulni, míg csak a felszabadulás után fejlődött ki hasonló iskola a zoológia vonalán /Dudich, Budapest/. Mindkét iskola ma - bár főképp leírójellegű biológia - de a legkorszerűbb szemlélet alapján áll, teljes mértékben felhasználja a szovjet eredményeket és szoros kapcsolatot épít ki a gyakorlattal.

Az osztály fokozott törekvése volt az utóbbi időben, hogy a pavlovi fiziológiai alapján álló összehasonlító idegrendszer-tani /Abrahám Szeged/, továbbá talajbiológiai /Fehér, Sopron/, pollenanalitikai /Zolyomi Budapest/ iskolák alakuljanak ki. Ugyancsak elősegítettük azt, hogy H.G. Potapov professzor irányítása mellett növényélettani vonalon is kialakuljon iskola. /Budapest/.

Az osztályelnöknek, mint L.M. illetve F.O.M. Biológiai Bizottsága elnökének kiemelkedő szerepe volt a tudományegyetem új kísérleti biológiai tanszékek felállításában és az egyetemi biológiai szakképzés megindításában. Ebben a munkában az osztály másik két akadémikus tagja szintén aktívan vett részt.

Az O.V. főleg a kezdeti időben elmerült adminisztratív és szervezeti kérdések megvitatásában. Az elmúlt év közepétől kezdve azonban már érdeklődött elvi tudományos kérdésekkel. Vonatkozik elsősorban az akadémiai intézetekben, de az egyetemi intézetekben folyó tudományos kutatómunka irányítására /ilyen határozott volt az irányítás az O.V. részéről a soproni Talajbiológiai Osztály, a vácserátói Botanikai Kutató Intézet felé/, az intézetek profilizálására, a fiatal kutatók megfelelő tudományterületre való irányítására, aspiránsaink és ösztöndíjassaink munkájának értékelésére. Mind határozottabban küzdött a magyar biológiában mutatkozó túlhatalos irányzatok ellen. /Algológia, faunisztika átirányítása a leíró morfológiai-cisztematikai vagy ökológiai - produktíósbiológiai irányba. Megindította a kísérleti morfológiai és ökológiai kutatásokat./ A vácserátói Botanikai Kutató Intézetben Növényélettani és Kísérleti Ökológiai Osztályt szervezett. Elkészítette az akadémiai biológiai intézetek és Központi Botanikus Kert perspektívikus tervét.

Jól értékelte ki Ljaszenko professzor szovjet szaktanácsadói bírálatát és máris számos intézkedést hajtott végre azmal kapcsolatban.

Adminisztratív és pénzügyi jellegű kérdésekkel az Osztályvezetőség csak akkor foglalkozott, ha azok lényegesen érintették szakmai kérdéseket, vagy tudáspolitikai jelentőségük volt.

Hibát követett el az Osztályvezetőség abban, hogy nem reagált még minden kezdeményezésre és lehetőséget a kísérleti biológia fejlesztésére. Ljascsenko elvtárs bírálata döbbentette rá az Osztályvezetőséget ennek a kérdésnek halaszthatatlanul sürgős és döntő jelentőségére.

Az O.V. rendszeresen kéthetenként tartott üléseket, amelyeken az O.V. tagjai minden alkalommal teljes számban és mindvégig résztvettek.

Az Osztálytitkár ^{szerepe} nagymértékű egyéb hivatali elfoglaltsága és más igénybevétele miatt nem tudott oly mértékben időt és energiát fordítani az osztály ügyeire, mint az kívánatos lett volna.

Állandó Bizottságaink munkája

A Bizottságok, mint az O.V. tanácsadó szervei, tudományterületeiknek megfelelően foglalkoznak a tudományos kutatómunka irányításának, az intézetekben folyó kutatómunka értékelésének kérdéseivel, valamint hádardproblémákkal.

Administratív kérdésekkel, valamint pénzügyi kérdésekkel csak akkor foglalkoznak, amennyiben az a tudományos kutatómunka irányát alapvetően érinti. Szakbizottságaink esetenként részint saját keretükön belül, részint bővített vitafülék keretében időnként szakterületük egy-egy kritikus problémájának megvitatását is napirendre tűzik.

Szakbizottságaink tevékenységét szintén a fejlődés menetében kell néznünk. Az önrülő Osztály megalakulása előtt a Bizottságok nem működtek rendszeresen. A közös Biológiai-Agrártudományi Osztály csak időnként hívta össze a Bizottságokat azért, hogy az előre elkészített javaslatokat a bizottságok megtárgyalják. Aktív működésről, kezdő énevezésről szó sem volt abban az időben.

Bizottságaink / 6 állandó bizottság / az elmúlt évtől kezdődően rendszeresen működnek, a bizottsági tagok aktivitása fokozódott és főleg az utóbbi időben számos kezdeményezés, javaslat indult ki Bizottságainktól. Különösen jó hatással volt Bizottságaink munkájára az, hogy az O.V. az elmúlt év végén kiértékelte és megbírálta bizottságaink munkáját és ebből következett az, hogy bizottságaink az év végén elején újjászerveztük, illetve fiatal aktív kutatók bevonásával kibővítettük.

A bizottságok munkáját külön - külön nézve megállapíthatjuk azt, hogy elsősorban a Biológiai Bizottság fejlődött sokat. A legtöbb kezdeményezés ebből a Bizottságból indul ki. Különösen sokat jelent a Bizottság munkájában az, hogy a Bizottság titkára igen lelkiismeretes és aktív. A Bizottság munkáját illetőleg hiányosság az, hogy kevés mőgő

tük a kutatási terület, ahol jó kezdeményezéseiket és helyes elgondolásaikat megvalósíthatnák. Javította a Bizottság munkáját az anthropológia kivétele a munkaköréből. Ennek ellenére még mindig nagyon heterogén a bizottsághoz tartozó tudományterület, mivel továbbra is a Bizottság hatáskörébe tartozik a szorosabban vett biológián kívül a hidrobiológia, mikro-és talajbiológia is, amelyek már speciálisabb szakterületek. Ilyenformán a Bizottság profilja még mindig nem alakult ki határozottan.

A Botanikai Szakbizottságnál elsősorban az a hiba, hogy a szakbizottság tagjai az osztályelnökön, az osztálytitkáron és a rendkívül alapos előkészítő munkát végző bizottsági titkáron kívül meglehetősen passzívak. Csak akkor aktivizálódnak, ha saját intézetükről, illetve szűkebb kutatási területükről van szó. Nem látják maguk előtt élesen azt a feladatot, aminek betöltésére az egész botanikát illetően hivatottak. Indul ki ugyan kezdeményezés a botanikai szakbizottságból is, azonban ez nem az egész szakbizottság érdeme. Hiba a munkában az is, hogy miután a kísérleti botanikai irányban dolgozó tagok csak kevéssé aktívak, az ilyen irányú kérdések megvitatása nem elégséges. Ez kitűnik a Bizottság által rendezett legutóbbi két ankét eredményeinek összehasonlításából. Míg a növények szárazságtűrési ankétja konkrét határozatokat nem tudott hozni /szekciót alakított az ügy továbbvitelére/, addig a Növényföldrajzi Térképezési Ankét mind az elmélet, mind pedig a gyakorlat számára hasznos határozatokat hozott és azok végrehajtása is megindult, /igy az Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériuma az erdőgazdaságoknál dolgozó erdőmérnököket rendelte ki az akadémiai geobotanikai térképező csoporthoz/.

A Zoológiai Szakbizottságot a szakmai kérdések közül elsősorban a faunisztikai és rendszertani problémák érdeklik és a zoológián belül ezt tartják a legfontosabbnak. A legutóbbi időben jutott csak érvényre a produktív biológiai irányzat. Még mindnyájan látták maguk előtt a zoológiai kutatások átfogóbb feladatait, inkább csak saját, szűkebb tudományterületük kérdéseit. A Bizottság akadémikus elnöke az általános elvi feladatok jelentőségére felhívta a figyelmüket, és ezért különösen a legutóbbi ülésen a Pihanyi Állatlelteleni Osztály munkájának megvitatása során, értékes elvi hozzászólásokkal konkrét javaslatokat tettek a munka további kiszélesítésére. A Bizottság további kiegészítésre szorul. Jó eredményt ért el a Bizottság az O.V. felé irányuló kritika kezdeményezésében.

Az Osztályhoz tartozik a Biológiai-történeli Albizottság is. Ez a Bizottság - az Akadémia többi osztályaihoz hasonlóan - csak később alakult meg. Az O.V. megjelölte a Bizottság számára a legfontosabb feladatokat és ennek alapján meg is tartotta első ülését, amelynek tapasztalata alapján megvan a lehetőség arra, hogy a bizottság biológiai-történeli kérdésekben eredményes munkát végezzen.

Az osztályhoz más osztályokkal együttműködve két bizottság tartozik még.

Egyik a Biológia-Agrár közös bizottság, amelyet az elmúlt évben hoztak létre és amelynek feladata a két osztályt illetően határterületen álló szakmai kérdések megvitatása, valamint a tudomány és a gyakorlat közötti kapcsolat kiépítése. A bizottság a közelmúltban kezdett csak aktivizálódni. Eredményes munkát elsősorban a komplex témákra vonatkozóan. *vége*

fiórn Ugyancsak az elmúlt évben kezdte meg működését az Öalánytani Albizottság, amely a Műszaki Osztályhoz tartozó Földtani Főbizottság keretében működik. Ez a Bizottság a Műszaki Osztály felé biztosít kapcsolatot öalánytani és rétegtani kérdéseket illetően. Az albizottság az elmúlt évben eredményes munkát végzett. Az utóbbi időben azonban a Műszaki és Biológiai osztály közötti jó kapcsolat megmaradt és jelenleg a léte az a helyzet, hogy az Öalánytani Albizottság a Műszaki Osztályhoz tartozik. Fontos feladat a hiányosságai előbbi megszüntetése.

A Botanikus Kert Bizottság felvett elő a központi Kertelőtelep az 'Zohanytani Kert' perspektívájában.

A Szaktitkárság munkája

A Biológiai Osztály önálló osztállyá való alakulásakor a szaktitkárság munkájában sok hibavolt. Ez abból adódott, hogy a szaktitkár és az osztályon dolgozó előadók kevés gyakorlattal rendelkeztek és szakmailag is kezdők.

A szaktitkárság munkájában fokozatos fejlődés ismerhető fel. A felmerülő szakmai problémák megoldását a szaktitkárság mind nagyobb körültekintéssel végzi. Ez annak köszönhető, hogy sikerült szoros kapcsolatot kiépíteni vezető tudósaink egy részével. A szakbizottsági ülések előkészítésében, valamint az O.V.-val való kapcsolatban is fejlődés következett be.

A szakmai problémák mellett a szaktitkárság rendszeresen foglalkozik a felmerülő gazdasági és személyi kérdésekkel is. Általában a szaktitkárság az adminisztratív feladatokat elég jól ellátja, a határidőket rendszerint betartja és az O.V. határozatait időben végrehajtja.

A szaktitkárság munkájában azonban még mindig komoly hiányosságok vannak.

1./ Így pl az, hogy az osztályértekezletek nem foglalkoznak általános tudomány-szervezési és szakmai-ideológiai kérdésekkel.

2./ Nem megfelelő továbbá a Szaktitkárság és az intézetek közötti kapcsolat, mivel ez rendszerint csak adminisztratív jellegű. A Szaktitkárság elősői ritkán mennek ki intézetekbe és keveset foglalkoznak az intézetekben dolgozókkal. Ez elsősorban F.O.M. intézetekre vonatkozik.

3./ Az osztályvezetőség és bizottsági ülések jegyzőkönyvei sokszor hiányosak, ebből következik, hogy határozatok részleteiben pontatlanul kerülnek végrehajtásra. /pl. intézeti tervtervek./ stb.

Az Osztály kapcsolata az elnökséggel és más osztályokkal.

Az Osztálynak az elnökséggel való kapcsolata egészen a legutóbbi időnkig nem volt kielégítő. A kapcsolat egyoldalú volt, ami abban nyilvánult meg, hogy az Osztály az ügyrendnek megfelelő meghatározott kérdésekben az elnökséghez fordult. Ez a kapcsolat azonban adminisztratív jellegű maradt. Az elnökség ritkán érte meg mélyebben az Osztály részéről felvetett problémákat. Az elnökséggel való kapcsolat az utóbbi időben kezd elmélyülni, illetve azóta, mióta Ljascsenko elvtárs felhívta a figyelmet a biológiai kutatások hibáira, valamint a kutatások fontosságára. Az elnökség felkérte és jóváhagyta a Központi Botanikus Kert, illetve Biológiai Kutató Telep perspektivikus tervét.

A Főtitkárral folytatott megbeszélések és tanácskozások mindig hasznosak voltak, legtöbbször éppen a legnehezebb, legényesebb problémák kapcsán így az oldást.

Ami a más osztályokkal való kapcsolatot illeti, a közös bizottságokon keresztül az Agrártudományi, valamint a Műszaki Osztállyal épült ki. Nagy hiány az, hogy az Orvosi Osztállyal mind-össze nem alakult ki megfelelő, szervezettebb kapcsolat, bár Osztályvezetőségünk már a múlt év elején javaslatot tett egy közös Orvos-Biológiai Bizottság alakítására.

Kapcsolat más minisztériumokkal és szervekkel.

Az Oktálynak legtöbb kapcsolata a KM illetve a Felsőoktatási minisztérium felé volt. Ez részben adminisztratív jellegű, amennyiben az akadémiái előhitelekre vonatkozik. A FOM-ban tudományos tanács nem alakult, így lényegében a minisztérium nélkül irányítja és ellenőrzi az osztály az itt folyó tudományos kutatómunkát. Viszont a tanácsok felállításának, betöltésének, a biológusképzés szakosításának kérdéseiben komoly együttműködés alakult ki.

A gyakorlat felé a Földművelésügyi Minisztériummal és az Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériumával van kapcsolat. Itt - különösen a múltban - a minisztériumok elzárkózása folytán még mindig kevés volt az Oktály szerepe. Ez a két terület volna pedig az, ahol a biológiai kutatás legtöbb segítséget tudna adni a gyakorlat számára.

A Biológiai Osztály 1952 évi külföldi kapcsolatai.

Legszorosabb kapcsolatunk a Szovjet tudománnyal volt, amennyiben Ljascsenko elvtárs mint biológus-agrobiológus szaktanácsadó főlévén át hazánkban időzött. Munkaprogramját az agrártudományi osztállyal együttesen dolgoztuk ki. Mind intézetlátogatásai, mind összefoglaló kiértékelő megbeszélései nagy segítséget jelentettek. Körünkben van 1952 eleje óta a szovjet növényélettani tudomány kiváló képviselője B.G. Potapov professzor, aki rendezvényeinken elvi útmutató felszólalásaival mozditotta elő azok eredményességét. Az intézeti tudományos tanácsok, ellenőrző bizottságok munkájában a legmesszebbmenő segítőkészséggel vett részt. Szkriabin akadémikus múlt évi magyarországi látogatása a mi számunkra is kiemelkedő esemény volt. Oktályunk kapcsolatot épített ki a nálunk időző szovjet érdecszeti szaktanácsadókkal: Koseljajev és Siskov elvtársakkal is.

A népi demokráciákból a Német Demokratikus Köztársaság részéről a növény filogenetikus és rendszertanosa Otto Schwarz professzor egy hetes látogatása, a Bulgár Népköztársaságból Kiril Popov növényfiziológus professzor rövid látogatása említendő meg.

Kutatóink közvetlen szakmai kapcsolatban elsősorban a Szovjetunió és a népi demokráciák kutatóival vannak. További feladat e kapcsolat kimélyítése, illetve a mutatkozó akadályok elhárítása.

Egyik legfontosabb feladatának tekintette az Oktály, - de a zsúfolt keret miatt egyelőre sikertelenül - tudósaink kiküldését a Szovjetunióba. A népi demokráciákba is csak egy-egy kutatót sikerült tanulmányutra kiküldeniünk. /Bulgária, Lengyelország/.

Az Osztály rendezvényei:

Felolvasó ülések, ankétek, vitáülések.

Az Osztály rendszeresen havonként egy felolvasóülést tart, 2-3 előadással, illetve dolgozat bemutatással. Felolvasóüléseinknél az a hiba, hogy az ülések programjának meghatározásánál az osztály irányító tevékenysége nem nyilvánult meg kellő mértékben, illetve főképp kiváló, selejtes^{szempont} volt kénytelen szorítkozni. Ugyanis a kiemelt témák felkért kutatói közül legtöbben eredményeikről még nem számoltak be. Az osztályvezetőség törekedett arra azonban arra, hogy az előadások szakmai megoszlása lehetőség szerint arányos és a biológia minden területe képviselve legyen. Az előadások tudományterületenkénti megoszlása 1951-1953-ig a következő:

27 előadóülésen 45 előadás és 7 bemutatás volt.

Szittan, összehasonlító szövettan és alaktan 7, bemutatás 1.

Hidrobiológia-limnológia: 7.

Allat-és növényfiziológia 9, bemutatás 2.

Növényrendszertan - növényföldrajz - növényétnológia: 6,
bemutatás 3.

Allatrendszertan - állatföldrajz - állatetnológia 4,
bemutatás 2.

Protisztológia 5, bemutatás 1.

Mikrobiológia 2.

Antropologia: 1, előadás sorozat.

Biológia történet 4.

Fejlődés ismerhető fel a felolvasóüléseken abban, hogy az osztályvezetőség az utóbbi időben rendszeresen kritikailag értékeli az előadásokat és megjegyzéseit az előadók tudomására is hozza. Felolvasó üléseinkre általában jellemző, hogy sokszor udvarias jellegű felszólalások hangzanak el. Kutatóink nem merik élesen felvetni a problémákat és nem bírálják egymást.

Az 1952. évi nagygyűlés az osztály egyik legjobban sikerült rendezvénye volt, amit az Akadémiai Értesítő is kiemelt. Jók voltak az előadások és ami igen lényeges, azokat élénk vita követte. Mindkét előadás tárgyi komplex volt /Abrahami idegyszövettan, Zolyomi pollenanalízis/.

Az Osztály a legfontosabb kérdéseket ankétek, vitáülések programjával tűzte ki. Az elmúlt évben és a folyó év elején a következő ankéteket rendeztük:

Zoocönológiai ankét amely az állattársulástan és a produkciós biológia elvi alapjait és irányait tárgyalta meg.

Limnológiai módszertani ankét, amely az idevágó módszereket egységesítette inkább vita keretében.

Fermészetvédelmi ankét, az Országos Fermészetvédelmi Tanácsnál közös rendezésben és a Műszaki Osztályhoz tartozó geológiai bizottság közreműködésével a hazai természetvédelem jelentőségét a tudományos kutatás szempontjaiból méltatta a Szovjetunió példáját követve.

A növények szárazságtűrése című ankét, az egységes elvek és módszerek kidolgozásában megállapodni nem tudott és külön bizottságot küldött ki.

Regenerációs ankét, inkább csak elvi kérdések összefoglalása volt, amelyeket nálunk konkrét kutatások még kevésbé támaszthatnak alá, megjelölte azonban a további kutatások fő irányait.

Növényföldrajzi térképezési ankét, az elmélet és a gyakorlat egységét valósította meg, különösen a geobotanika és az erdőgazdaság vonalán. A vitában főként az erdőgazdasági üzemeknél dolgozó erdészek vettek részt.

A micsuriai biológia elvi kérdéseivel Ljasosenko professzor 15 előadásból álló sorozatát a Biológiai és az Agrártudományi Osztály közösen rendezte. Kiemelkedően eredményes volt a FOM-el közösen rendezett és a felsőoktatás szakembereivel együtt tartott kétéssős vitaféle.

Az ankéteken, szemben az osztályülésekkel, igen élénk és jó vitaszellelem van kialakulóban. A könyvismertetések, bírálatok is itt kerültek sorra.

Tudományos kiadványok.

Szakmai szempontból ezekkel a következő előadás foglalkozik. Folyóiratunk, az Acta Biologica és az Osztályközlemények pontosan jelentek meg. Szakmai színvonaluk nem egységes.

A könyvkiadás lemaradt, aminek oka a szerzők és fordítók idejének szűk volta, a fordítási engedélyek megkésése, a kéziratok túlnövése a terjedelmen. Öt munka van jelenleg nyomdában. Közülük kiemelkedik Fehér Dániel Talajbiológia c. kézikönyve. Több szovjet dokumentációs anyag rotaprint sokszorosításban jelent meg, és így tervezzük az ankétok anyagának kielégését is. Külföldről sok kérés érkezik az Akadémiai Könyvtárhoz az Acta Biologica eséréjéért, szerzőinkhez pedig különnyomatként.

Akadémiai Intézetek.

A Tihanyi Biológiai Kutatóintézet profilja egyelőre kialakult, de még mindig elég sokrétű. Új Talajbiológiai Osztályát az elmélet és előfőn szervezte meg, illetve vette át Osztályunk az FM-től. Legutóbb a tel-

jes Csatlóvesztőség - az Agrártudományi Csatló Egy akadémikusával kie-
gészítve végzett ellenőrző látogatást Sopronban, és a további fejlesztés
is megindult. Nehézséget jelentett a Különálló soproni Csatló már csak
azért is, mert nehéz volt érvényre juttatni az egységes központi vese-
tést. A fejlődés helyes irány-a az önállósítás felé mutat. A tihanyi
intézet vezetésében és személyi összetételében a belső torzalkodások
miatt az Elnökség és Főtitkárság segítségével változtatást kellett végre-
hajtani az elmúlt és végén.

Az új Vácra-tóti Botanikai Kutatóintézet megszervezése az el-
múlt év elején indult meg, illetve akkor vette át az Akadémia a Ter-
mészet-tudományi Múzeumtól. Mivel itt jelentősebb beruházásokra, laborató-
riumok kiépítésére, kutatólakásokra volt előbb szükség, - ezek elkészülése
felszerelése pedig elhúzódt - az Intézet eddig alig végzett elmélyült
kutatómunkát. Még mindig nem kielégítő az Intézet személyi összetétele
sem, így pl. több kezdő kutató folyamatos irányítás nélkül dolgozik. To-
vábbi káderekkel való megerősítése folyamatban van. Az Intézet igazgató-
helyetese, főként szervező munkája miatt, a tudományos vezetést csak a
tudományos tanács értelemes vezetésével láthatta el.

Akadémiai Intézeteink irányítását az Csatló egyik legfontosabb
feladatának tekintette. E tekintetben fejlődést jelentett az, hogy a meg-
alakult intézeti tudományos tanácsoktól körvonalasták az intézetek 1953
évi tematikai tervét és megvitatták az intézetek 1952 évi munkáját. Az
elért kutatási eredményekről ugyancsak a következő előadásban lesz szó.

A vácra-tóti Botanikai kutatóintézetünkben 1952-ben 1,108.000 Ft-
ot ruháztunk be, ebből elsősorban laboratóriumokat és kutatólakásokat épí-
tettünk. Ezérvben a laboratóriumok további kiépítésére, valamint még két
új kutatólakásra 584.000 Ft-ot ruháztunk be. A vácra-tóti Intézet költségveté-
si kerete 1952-ben 557.000 Ft, 1953-ban 785.000 Ft.

A Tihanyi Biológiai Kutató Intézetünkben 1952-ben a beruházások
összege 170.000 Ft volt, ezérvben lényegesen több, kb. 500.000 Ft. Ebből az
összegeből négy modern kutatólakást építünk és ezzel a régi súlyos tihanyi
lakásproblémákat megoldjuk.

A tihanyi Intézetünk költségvetési kerete 1952-ben 1,102.000 Ft
volt, ezérvben 1,375.000 Ft -ra emelkedett.

Egyetemi és Főiskolai Intézetek, Múzeumok.

Asó egyetemi és főiskolai intézetekben, valamint múzeumokban a
tudományos kutatómunka háttérbe szorult az utóbbi időben. A minisztérium-
nok nagyon helyesen előtérbe helyezik az oktatási, illetve a múzeumoknál
a népművelési feladatokat, de hiba ha az a tudományos kutatómunka inten-
zitásának csökkenésére vezet. Intenzív tudományos kutatómunka nélkül kor-
szervi felsőoktatás és népművelés el sem képzelhető.

Néhány intézetben ennek ellenére komoly eredményeket értek el a tudományos kutatómunkában. Így elsősorban a Budapesti Egyetemi Növényélettani, Alkalmazott Növénytani, valamint Állattrendszertani intézeteiben, a Debreceni Tudományegyetem Növénytani és a Szegedi Tudományegyetem Állattani Intézeteiben. A Természettudományi Múzeum Állat- és Növénytárában ugyancsak számottevő eredmények születtek.

A minisztériumok alá tartozó 33 biológiai intézet akadémiai kutatási célhitele 1952-ben 864.000 Ft-t tett ki, az ezévi keret kerekén 1.000.000 Ft-ra emelkedett. Itt említjük meg, hogy a Természettudományi Múzeum Növénytára újjáépítése f.év elejére összesen kerekén 2 millió forint beruházási kerettel legnagyobbreszt befejeződött. A KM több egyetemi intézetben is jelentős beruházásokat eszközölt.

A szakbizottságok és az Osztályvezetőség sokat foglalkoztak az egyetemi és egyéb intézeteink munkájával, azonban ez nem volt elég eredményes, mivel a kellő alapok hiányoztak. Sokszor formálisak voltak ugyanis az intézetellenőrségek és nem voltak megfelelőek az intézeti jelentések sem. Ennek kiküszöbölésére az Osztály a bizottságok segítségével új módszert dolgozott ki a kutatómunka ellenőrzésére. Fokozni kell az intézetek tudományos munkájának tervszerűségét is.

Többéves gyakorlat az Osztályon az, hogy minden akadémiai témának felelőse van. A témafelelősök feladatait azonban nem körvonalazta pontosan az Osztály és részben ebből következett az, hogy a témafelelősök nem mindannyian vették ki részüket megfelelően a tudományos munka irányításában és ellenőrzésében. Legújabbán történt meg a témafelelősök jofainak és kötelességeinek pontos körvonalazása.

Kérdéskérdések.

Befejezésül ezzel a szinte legfontosabb kérdéssel foglalkozom. A kéaderképzés terén egészen a legutóbbi időig komoly nehézséget jelentett, hogy egyetemeinkről kevés biológus került ki. Ezért az Osztály sokat foglalkozott az egyetemi biológusképzés kérdéseivel is, különösen a szakbiológusképzéssel. Nehéz problémát jelentett az aránylag kevés jelentkező közül a legmegfelelőbbek kiválasztása az aspiranturára. Az Osztály különösen eszébe idékedett arra, hogy az aspirantúra bizottságon keresztül az aspiránsokat a kevésbé fejlett, de mindenképpen fontos tudományterületek felé irányítsa.

1952-ben a következő az aspiránsok megoszlása:

III.-ik éves 1 növényföldrajz

II " " 1 mikrobiológia, 1 növényssövettan

I " " 1 növényélettan, 1 növényssövettan, 1 paleobotanika

1 általános biológia, 1 talajbiológia, 1 állatföldrajz.

A Szovjetunióban 1 általános biológia.

Összesen 2 biológus és 1 biológus asszisztens.